

PATRIMONIU

RESTAURAREA UNUI OBIECT NUMIT “HIRUL MIRESEI”, FOLOSIT ÎN CEREMONIALUL NUNȚII ÎN ZONA PALOȘ, JUD. BRAȘOV (SEC.XIX-SEC.XX)

Sorina Daniela Parchirie

Una din cele mai răspândite forme de cultură ale unui popor este portul popular pe baza căruia s-au realizat numeroase cercetări privind originalitatea istorică, etapele principalele de evoluție precum și particularitatea lui față de portul altor popoare.¹

Tainele meșteșugului de a confecționa piesele din portul popular nu se învăță din cărți, ci se transmite din generație în generație, de la mama la fiică.

Sobru sau plin de culoare, costumele populare au marcat fiecare aspect din viața oamenilor, cum ar fi bucuria sau tristețea, tinerețea sau bătrânețea, evenimente precum botezul, nunta sau înmormântarea. Costumele naționale nu mai sunt o îmbrăcăminte zilnică. “El a rămas ca un tip special de haine pentru festivități, el a devenit o parte integrantă în ritualurile sărbătorilor”.²

Frumusețea costumului tradițional românesc este subliniată și de podoabele cu care fetele își împodobeau straiile populare la zi de sărbătoare. “Cercetările ornamenticii populare duc la definirea nivelelor constitutive ale acestui domeniu de artă populară”.³

Cromatică și compoziții decorative ale costumului popular tradițional au capacitatea de a comunica vizual vârsta, statutul civil și tipul de manifestare în care se aflau purtătorii.⁴

Diferențele de vârstă și stare socială erau marcate în primul rând prin pieptănătura și acoperământul capului, podoabele puteau fi purtate atât de femei, cât și de bărbați. Podoabele se purtau cu un motiv, cu o credință cu o însemnătate, nu doar pentru că arătau bine, dar și pentru că se dorea să se transmită un mesaj - tinerețe, fertilitate, zestre, bogăție. Pline de culoare și strălucire, ele pot fi confecționate din fire colorate, mărgelă, cioburi, paiete, nasturi, pene, flori, panglici și reprezintă o îmbinare armonioasă între

¹ Lute Ana Luana Elisabeta, *Costumul popular românesc*, https://www.academia.edu/43497688/COSTUMUL_POPULAR_ROM%C3%82NESC, accesat la data de 26.05.2021.

² Constantin Schifirne, “Identitatea românească în contextul modernității tendențiale”, în *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XX, nr. 5–6, 2009, p. 461.

³ Nicolae Dunăre, *Ornamentică tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979, p. 20.

⁴ *Ibidem*, p. 70.

material, tehnică, funcționalitate. Sunt purtate la gât, pe piept, pe cap, la mână, la talie. Pe cap se poartă cununi de flori, panglici, coroanițe, diademe, “vălitori”, ace de păr, cercei. Găteala capului diferă de la o regiune la alta, de la un eveniment la altul sau în funcție de vârsta femeilor. Împodobirea capului este cea mai minuțioasă îndeletnicire, începând de la împletirea părului, împodobirea acestuia cu diferite podoabe, culminând cu împodobirea miresei, a nașei, a nevestei în anumite zone, cu ocazia nunții, cele mai simple fiind cununile care erau realizate din ramuri verzi și flori, iar cele mai complexe, confecționate din material precum sârma, hârtie creponată, oglinzi, mărgelile din sticlă sau pietre prețioase sau semiprețioase, materiale textile precum mătase, bumbac, etc.

Podoabele formate din bani purtate pe cap, la gât, în urechi, la mână sau sub forma cordoanelor montate pe un fir metalic, lănișor, șnur, panglică sau pe un suport realizat din piele colorată, din catifea groasă ori din mătase au avut cea mai mare frecvență, fiind generalizate în portul popular, pe tot cuprinsul țării.⁵

Nunta este un moment memorabil, cu multiple rezonanțe în universul spiritual al satului românesc. Este unul dintre cele mai importante praguri rituale pe care oamenii trebuie să îl treacă, pentru a-și împlini existența. Constituirea noii familii a fost și continuă să fie, din perspectiva mentalității tradiționale, un eveniment important al întregii comunități, la realizarea căruia participa nu numai familiile, neamurile și prietenii, ci toți sătenii, indiferent de vârstă.

O nuntă la români presupune mult fast și veselie, iar tradițiile și obiceiurile de nuntă au fost și vor fi nelipsite. Cele mai multe obiceiuri de nuntă la români s-au moștenit din generație în generație, astfel că unele dintre ele sunt foarte vechi. O nuntă cu tradiții și superstiții presupune respectarea anumitor practici și obiceiuri încă de la îmbrăcarea mirilor în hainele de ceremonie până la finalul petrecerii.

Piese de costum, sunt menite să pună în evidență formele corpului datorită unei gândiri rafinate, evidențind, în același timp, statura impunătoare a purtătorului nu prin supradimensionare, cât mai ales prin echilibrul volumelor. Pentru a marca unicitatea momentului nunții, costumul emana sobrietate, rafinament, armonie, exuberanța cromatică.

În Transilvania, în zona Târnavelor, în localitatea Rupea, în ceremonialul nunții alături de motivele tradiționale își fac locul și ornamente

⁵ Maria Batca, *Costumul popular românesc*, colecția ”Albumul de artă populară”, album editat de Centrul național pentru Conservarea și Promovarea culturii tradiționale, 2006, p. 58, www.cimec.ro, accesat la data de 21.02.2021.

care reflectă o mentalitate și un gust artistic, deosebindu-se prin aceasta și zona din care face parte evenimentul și portul popular.

Mireasa e îmbrăcată de neveste pricepute pentru că nimic din costumul de mireasă nu se îmbracă ușor. Înelitul capului miresei în ziua nunții este subiectul unui ceremonial, păstrat până astăzi cu respect față de tradiție. În zilele de sărbătoare sau în cadrul diverselor ceremonii, cum ar fi cea a nunții, pieptănăturii i s-a acordat o atenție deosebită, găteala capului devenind, cu acest prilej, o adevărată creație de artă, integrată organic și armonizată din punct de vedere decorativ și cromatic cu toate celelalte piese componente ale ansamblului vestimentar.⁶ Pieptănătura împletită cu panglici este complicat de realizat, iar bortele cu păuni, ce se prind în părul miresei, cer mare meșteșug. Podoabele purtate de mireasă în ceremonialul nunții aveau, în credința populară, puterea de a transmite frumusețe și sănătate viitoarei familii, dar și de a îndepărta forțele malefice. De pildă, miresele din zonele de nord-vest ale Transilvaniei, din Țara Oltului până în Banat, își puneau pe frunte zgărduțe de ochi, zgărduțe de frunte, compuse din mărgelile colorate și tivite cu bani de argint.⁷ Găteala capului, podoabele și pieptănătura erau purtate doar o dată în viață.

Printre obiectele de o valoare și de o frumusețe deosebită, în Muzeul de Istorie, Sighișoara, jud. Mureș, în colecția de etnografie care este cercetată de muzeograf Lavinia Carmen Avram, se află o piesă de o mare importanță și anume podoaba pentru cap care este purtată de mireasa, numită "Hirul miresei". Acest obiect, din cauza degradării lui, a necesitat câteva intervenții de restaurare, în cadrul laboratorului de restaurare a Muzeului de Istorie, Sighișoara.

În momentul intrării în laborator, obiectul prezenta deteriorări de ordin fizic constând în murdărie în urma purtării și a trecerii timpului, pete de rugină, pete de proveniența necunoscută a materialului textil, corodarea pieselor din metal, ornamente lipsă, iar partea vegetală de la piesa "Hirul miresei" era uscata și fragilă.

În urma stabilirii unui diagnostic exact s-a ales tratamentul necesar pentru fiecare suport în parte, apoi s-a realizat fișa individuală de obiect și s-a întocmit o documentație fotografică riguroasă pentru această piesă. În următoarele rânduri voi prezenta restaurarea complexă a obiectului, pe etape, în funcție de suport.

⁶ *Ibidem*, p. 187.

⁷ Maria Bocșe, "Costumul ceremonial de nuntă", în Academia Română. Institutul de Etnografie și Folclor "C. Brăiloiu", *Sărbători și obiceiuri*, vol. III, Transilvania, Editura Univers Enciclopedic, București, 2003, p. 264.

“Hirul miresei”, podoaba purtata de mireasă în ziua nunți (foto.1-5), este o piesă alcătuită din material textil, din metal, carton, sticlă și material vegetal (frunze de Buxus).

Pe un suport din carton îmbrăcat în material textil au fost prinse, în partea superioară, “creața” cu boboci (foto.13), simbol al fetei de măritat, iar la mijloc se află un cordon din material textil (foto.16), pe care sunt prinse 12 ornamente (foto.14) de formă pătrată din alamă, numite “borte” (foto.17), cordonul fiind legat la spate cu o fundă subțire cu tricolorul românesc. Sub acest cordon este prins “zgherdanul cu bănuți” (foto.8), care este un șirag de bănuți prinși laolaltă cu zale din alamă. Pe ultimul rând de bănuți sunt atașate ornamente sub forme de semilună.

Pe interior sunt cusute crenguțe naturale din frunze de buxus. În spatele podoabei este prinsă o panglică roșie sub formă de fundă.

Pe lateralele gâtului în dreptul urechilor se află “vârste”, un șirag de boboci din catifea roșie prinși de câteva crenguțe din frunze de buxus.⁸ (foto.6)

După dezamblarea piesei în părți componente s-a trecut la restaurarea individuală a lor (foto.7).

Ornamentele din alamă au fost curățate în acid formic de concentrație 10%, neutralizate în apă distilată, degresate cu solvenți (diluanti) și conservate cu lac Paraloid B72.

Trandafirii din catifea au fost desfăcuți de pe sârmă și curățați, spălați cu săpun cu pH-neutru și vopșiți cu vopsea naturală pentru textile. Au fost reasamblați, apoi, împreună cu celelalte ornamente.

Pe cordon au fost cusute și ornamentele lipsă sub formă de stea, din “beteala de brad” (foto.12) din același material ca cel original. Acest cordon a mai avut și 13 bucăți de perle în formă de lacrimă din care au rămas doar trei, iar cele lipsă, în număr de 10 bucăți, au fost înlocuite cu altele asemănătoare celor originale.

Supportul din carton (foto.15) pe care erau cusute piesele se afla în stare avansată de degradare. Acesta a fost restaurat prin aplicarea unei foite din hârtie japoneză.

Materialele textile au fost spălate cu săpun cu pH-neutru, uscate și călcate protejat.

În urma ședinței comisiei de restaurare, formată din muzeografi, conservator și restaurator, s-a ajuns la hotărârea de a se înlocui plantele

⁸ Descrierea obiectului conform fișei, realizată de muzeograful cu specialitatea etnografie, Lavinia Carmen Avram.

naturale(foto.11) care erau uscate și fragile cu plante artificiale de o foarte bună calitate, acest lucru însemnând:

- piesa rămâne la forma inițială pentru o mai bună înțelegere de către public a utilității, a frumuseții și a formei ei.

- o mai bună conservare datorită faptului ca partea vegetală nu mai atrage insecte, ea fiind și foarte fragilă nemaisuportând o altă restaurare. Dacă se aplica buxus natural, în foarte scurt timp, se usca, iar piesa se degrada din nou.

Pe ultimul șir al “zgherdanului cu bănuți”(foto.8)erau aplicate ornamente mici din alamă(foto.9), sub formă de semilună, în mod real, un număr de 18 buc. din care mai existau doar 10 buc., celelalte fiind confecționate manual de către restaurator, din tablă de alamă, în conformitate cu originalul(foto.10).

După restaurarea fiecărei părți a piesei, ea a fost reasamblată (foto.18-20) și urmează a fi expusă în expoziția de bază a Muzeului de Istorie, Sighișoara, pentru a putea fi admirată de către publicul vizitator.

**THE RESTORATION OF AN OBJECT CALLED “HIRUL MIRESEI”, USED IN
THE WEDDING CEREMONY IN PALOȘ AREA, BRAȘOV
(19th-20th CENTURY)
(SUMMARY)**

Romanian folk costume is a document of material and spiritual culture and, in terms of decoration, it differs from one area to another. The secrets of creating the folk costume's pieces, both the female and male versions, are transmitted from generation to generation, from mother to daughter. Within a community, it reflects the social status of the person or the occasion. The present study provides an insight into an important object specific to the traditional folk costume, called in Romanian “Hirulmiresei”, a head ornament worn by the bride on her wedding day, and describes the entire restoration process of this object, respecting the original state.

Cuvinte-cheie: Port popular românesc, restaurare, podoabă pentru cap, ceremonialul nunții, tradiție de nuntă.

Keywords: Romanian folk costume, restoration, head ornament, wedding ceremony, wedding tradition.

ANEXA

Foto.1-Ansamblu - înainte de restaurare înainte de restaurare

Foto.2 Detaliu

Foto.3-Detaliu partea dreaptă - înainte de restaurare

Foto.4-Detaliu partea stângă - înainte de restaurare

Foto.5- Detaliu spate - înainte de restaurare

Foto.6- Detaliu “vârste” - înainte de restaurare

Foto7-Piesa dezasamblată - înainte de restaurare

Foto.8-”Zgherdanul cu bănuți” - înainte de restaurare

Foto.9 Bănuț și semilună - înainte de restaurare

Foto.10- Semilună realizată după original

Foto.11- Frunzele de buxus -
naturale

Foto.12- Ornamentul în formă de stea
din beteală de brad

Foto.13-”Creața cu bobocii” - înainte de restaurare

Foto.14-Ornamentele din alamă (borte) - înainte de restaurare

Foto.15-Suportul din carton - înainte de restaurare

Foto.16-Suportul pe care au fost cusute ornamentele din alamă - înainte de restaurare

Foto.17- Ornamentele din alamă –înainte de restaurare

Foto.18- "Hirul miresei" - ansamblu - după restaurare

Foto.19- "Hirul miresei" - ansamblu - după restaurare

Foto. 20- Ansamblu - partea stângă; spate și partea dreaptă - după restaurare

